

Univerza na Primorskem
Fakulteta za turistične študije – Turistica

Zaključni projekt

KRAJINSKI PARK TIVOLI, ROŽNIK IN ŠIŠENSKI
HRIB KOT ZELENA VREDNOTA MESTA
LJUBLJANA

Zala Krbavčič Gumilar

Univerza na Primorskem
Fakulteta za turistične študije – Turistica

Zaključni projekt

**KRAJINSKI PARK TIVOLI, ROŽNIK IN ŠIŠENSKI
HRIB KOT ZELENA VREDNOTA MESTA
LJUBLJANA**

Izdelala: Zala Krbavčič Gumilar

Mentor: dr. Simon Kerma, viš. pred.

Portorož, maj, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, dr. Simonu Kermu, za vso pomoč, inovativne usmeritve in potrpežljivost pri pisanju tega projekta.

PODATKI O ZAKLJUČNEM PROJEKTU

Avtor:	Zala Krbavčič Gumilar
Naslov:	Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib kot zelena vrednota mesta Ljubljana
Kraj:	Portorož
Leto:	2017
Število strani:	37
Število prilog:	3
Mentor:	dr. Simon Kerma, viš. pred.
Somentor:	/
Lektorica:	Lucija Hrženjak, prof. slov. in biol.
Ključne besede:	trajnostni turizem/trajnostni razvoj/indikatorji/zavarovana območja/parki
UDK:	000.0(000.0Turizem):000.0(000.0)
Avtorski izvleček:	Za temo zaključnega projekta sem izbrala krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, največjo ohranjeno zeleno površino, ki se dotika centra prestolnice. Njegovo ohranjanje je pomembno tako za prebivalce kot obiskovalce mesta, saj ga oplemeniti in dviguje njegovo kakovostno vrednost.

Prvi del projekta je pregled ključnih pojmov, prakse in smotra zavarovanih območij pri nas in v tujini, navedeni so konkretni podatki o parku nekoč in danes, zaključni pa se s pravnimi podlagami.

Drugi del je raziskovalni. Obsega razlago poteka ankete in intervjuja ter na osnovi obeh in sloneč na strategiji slovenskega turizma izdelano SWOT-analizo z razlago.

FINAL WORK DATA

Author:	Zala Krbavčič Gumilar
Title:	Landscape park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib as green value of city of Ljubljana
Location:	Portorož
Year:	2017
No. of pages:	37
No. of appendices:	3
Supervisors:	Dr. Simon Kerma
Lector:	Prof. Lucija Hrženjak
Key words:	Sustainable tourism/sustainable developement/indicators/protected areas/parks
UDK:	000.0(000.0Turizem):000.0(000.0)
Abstract:	The subject of my final project is landscape park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, the largest green surface that continues to the city centre. The park raises the quality and refines the city so it is importante to preserve it for both inhabitants and visitors. The first part contains the overview of key notion, the practice and purpose of protected areas at home and abroad, concrete data about the park once and today and it finishes wiht legal basis. The second part contains two research methods and involves the interpretation of the results. In the and, with basics in the strategy of slovenian turism, the SWOT analysis is made.

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1 TRAJNOSTNI RAZVOJ IN TRAJNOSTNI TURIZEM.....	3
1.1 DEFINICIJE TRAJNOSTNEGA TURIZMA	4
1.2 TURIZEM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH	5
1.2.1 Slovenija.....	6
1.2.2 Evropa in svet	7
1.2.3 Natura 2000	8
1.3 NOSILNA ZMOGLJIVOST IN INDIKATORJI TRAJNOSTNEGA TURIZMA	9
2 KRAJINSKI PARK TIVOLI, ROŽNIK IN ŠIŠENSKI HRIB	15
2.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ PARKA	20
2.2 ZAKONSKA DOLOČILA IN STRATEGIJE.....	24
3 VKLJUČENOST KRAJINSKEGA PARKA V TURISTIČNO PONUDBO MESTA LJUBLJANA	25
3.1 METODOLOGIJA DELA.....	25
3.2 ANALIZA ANKETE	26
3.3 SWOT-ANALIZA	29
ZAKLJUČEK	33
SEZNAM UPORABLJENIH VIROV.....	35
PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid KP TRŠ (pregledna karta).....	15
Slika 2: Spomenik Riharda Jakopiča.....	16
Slika 3: Mednarodni grafični likovni center v gradu Tivoli.....	17
Slika 4: Jakopičevo sprehajališče s fotografsko razstavo.....	18
Slika 5: Ribnik Tivoli z nekdanjo čolnarno	19
Slika 6: Vrtnarija na levi in nekdanja čolnarna na desni	20
Slika 7: Krožni parki ob Jakopičevem sprehajališču	22

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Vodení ogledi turističnih agencij po parkih v Ljubljani	26
Graf 2: Obiskanost večjih atrakcij v parku	27
Graf 3: Urejenost infrastrukture parka	28

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam anketiranih turističnih agencij	
Priloga 2: Anketa	
Priloga 3: Intervju	

UVOD

Zgoščevanje prebivalstva v mestnih središčih, povečevanje potrošništva in urbani način življenja nas opominjajo, da se moramo vesti bolj zaščitniško do ohranjene naravne in kulturne dediščine. Zato območja, ki so prepoznana kot najbolj dragocena in so najbolj podvržena negativnim vplivom, zavarujemo z zakonom. Njihove pomembnosti se vedno bolj zaveda vse več posameznikov kot tudi gospodarskih panog, najbolj pa je v soodvisnosti z zelenimi površinami prav turizem. Mestna občina Ljubljana se je v zadnjih letih še posebej posvetila trajnostni ureditvi urbanih in zelenih površin ter dosegla posebno priznanje Evropske komisije, ki je mestu podelila naziv *zelena prestolnica Evrope 2016* (O zeleni prestolnici, 2016).

Mestna občina Ljubljana obsega 11.080 hektarov gozda, kar sta dve petini celotnega območja občine in kar jo uvršča med bolj zelene prestolnice v Evropi (Smrekar, Erhatic in Šmid Hribar, 2011). Od tega 459 hektarov pripada krajinskemu parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (KP TRŠ) (Smrekar et al., 2011). Zaradi svoje lokacije in pester zgodovine ima kot osrednji park, ki sega globoko v osrčje prestolnice, pomembno vlogo tako za Ljubljano in njene prebivalce kot za turiste in druge obiskovalce.

V zaključnem projektu sem najprej opredelila, kaj pomenijo pojmi trajnost, trajnostni razvoj in trajnostni turizem ter kako se nanj gleda pri nas in kako v tujini. Ker je KP TRŠ zavarovan z različnimi oblikami varovanja, sem najprej raziskala pravne podlage zavarovanj in strateške razvojne dokumente. Zatem sem raziskala park, njegovo vlogo skozi čas in dejavnike, ki so vplivali na njegov razvoj vse do stanja, v katerem je danes.

V kakšni vlogi je park predstavljen turistom in kakšno vlogo ima v očeh ponudnikov turizma, ugotavljam z raziskovalnim delom tega projekta. Izbrala sem metodo ankete in intervjuja. Anketirala sem receptivne turistične agencije, ki delujejo v Ljubljani, in ugotovila, kakšno vlogo osrednjemu ljubljanskemu parku pripisujejo ponudniki turizma in posledično v kakšni luči je predstavljen turistom, ki prestolnico obiščejo in raziskujejo ob pomoči in v družbi turističnih agencij. Intervjuvala sem tudi pomočnika direktorice zavoda Turizem Ljubljana, ki je pomemben nosilec razvoja turizma v prestolnici. Z analizo intervjuja sem dobila vpogled na pomembnost parka, njegovo

vlogo, ter stopnjo razvoja, ki je v parku dopuščena. Nato sem združila rezultate ankete in intervjuja z ustreznimi deli strateških dokumentov ter oblikovala SWOT-analizo trenutnega stanja parka. V zaključku sem povzela ugotovitve na vprašanje, ali nosilci in ponudniki turizma v Ljubljani park zadostno promovirajo in ali se v njem razvija trajnostno usmerjen turizem.

1 TRAJNOSTNI RAZVOJ IN TRAJNOSTNI TURIZEM

Prva množična okoljevarstvena gibanja v sedemdesetih letih 20. stoletja so se pojavila kot odgovor na vse večje posledice le tržno usmerjenega razvoja. Kaj kmalu je bilo jasno, da neomejen razvoj in njegove koristi ne upravičujejo posledic, ki ob neprimernem ravnanju prizadenejo okolico v najširšem pomenu besede. Začel se je razvijati koncept trajnostnega razvoja (Vuk, 2000).

Prvi avtor, ki je izraz trajnostni razvoj uvedel in ga tudi zapisal v leta 1977 izdani knjigi *Trajnostna družba*, je Clark Pirageas (Vuk, 2000). Čez desetletje se je izraz uveljavil in se začel pogosteje uporabljati šele po izidu poročila *Naša skupna prihodnost* (1987), ki ga je napisala Svetovna komisija za okolje in prostor (World Commission on Environment and Development [WCED]). V njem je termin trajnostni razvoj definiran kot »... razvoj, ki zadovoljuje sedanje potrebe in hkrati omogoča možnosti prihodnjim generacijam, da zadovoljijo svoje potrebe.« (WCED, 1987, str. 41).

Ker je poročilo WCED pritegnilo veliko pozornosti in s tem politično opaznost, so se leta 1992 v Riu de Janeiru zbrali predstavniki 172 držav na mednarodni konferenci o okolju in razvoju (United Nations Conference on Environment and Development [UNCED]). Tako je nastal pomemben dokument, imenovan Agenda 21, v katerem so zapisane usmeritve in implementacije trajnostnega razvoja na svetovni ravni.

Kljub spremenljivosti in paradoksalnosti izraza trajnostni razvoj, ki sta krivi za mnoge definicije in različno dojetje termina, pa lahko izpostavimo tri temeljne usmeritve, ki so pogosto poudarjene (Drexhage in Murphy, 2010, str. 6):

- zavezanost k pravičnosti in poštenosti: prednostni nalogi sta izboljšanje pogojev za najrevnejše in sprejemanje odločitev v dobro bodočih generacij;
- dolgoročni pogled, ki poudarja načelo previdnosti. To pomeni, da sklicevanje na znanstveno nepreverenost ni razlog za odlašanje stroškovno učinkovitih preprečitvenih ukrepov, saj je škoda lahko pozneje nepopravljiva;
- integriranost, razumevanje in delovanje v medsebojnih povezavah gospodarstva, okolja in družbe ter priznavanje soodvisnosti teh treh stebrov.

Koncept trajnosti se je kmalu uveljavil tudi v turizmu, ki je pomembna gospodarska dejavnost, ki ne more preživeti brez ohranjene naravne in kulturne krajine. Trajnostni turizem se je razvil kot posledica nenehne rasti obsega turistične dejavnosti in potrebe po raziskavi širokega spektra posledic, ki jih ta rast prinaša, in vzpostavitvi nadzornih ukrepov (Mihalič, 2006). Koncept trajnostnega turizma enakovredno sloni na treh stebrih trajnosti: na socialni, ekonomski in okoljski (ibid.).

1.1 DEFINICIJE TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Ker različni strokovnjaki v svojih definicijah izpostavljajo različne vidike trajnosti, bi jih težko strnili v enotno definicijo. Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo UNESCO definira trajnostni turizem kot *»turizem, ki enako spoštuje lokalno prebivalstvo in potnike, kulturno dediščino in okolje.«* (Fien, Calder in White, 2010). To je turizem, ki je poučen in vznemirljiv, hkrati pa ima pozitivne učinke na lokalno skupnost gostiteljske države (ibid.). Kot splošna usmeritev velja, naj se koncept trajnostnega turizma ne razume kot oblika turizma, ampak kot usmeritev razvoja in upravljanja v vseh segmentih turistične industrije.

Kot definira Elasser (v Jurinčič, 2009, str. 8), je trajnostni turizem tisti, ki je *»... na dolgi rok ekološko dopusten, ekonomsko močan in sociokulturno sprejemljiv.«* Dekleva (v Jurinčič, 2009) loči trajnostni turizem od blagega, saj navaja, da blagi turizem pogosto ne upošteva vseh treh stebrov trajnosti, največkrat sledi le ekološkemu. Edward Inskeep (v Mihalič, 2006) je trajnostni razvoj turizma opredelil kot razvoj, ki izboljšuje gospodarske in ekološke razmere, omogoča enakopravnost v razvoju, izboljšuje kakovost življenja v receptivni državi, zagotavlja zadovoljstvo turistov in vzdržuje kakovost okolja v najširšem pomenu.

Kot navaja Jurinčič (2009, str. 8), je najbolj usklajena in najbolj široko sprejeta definicija Svetovne turistične organizacije (WTO): *»Trajnostni razvoj turizma upošteva potrebe turistov in regije gostiteljice in pri tem varuje in izboljšuje možnosti za razvoj v prihodnosti. Zato z viri upravlja tako, da poskuša čim bolj zadovoljiti ekonomske,*

socialne in estetske zahteve ter pri tem ohraniti kulturno integriteto, ekološke procese, biološko raznovrstnost in sisteme, ki so pogoj za obstoj življenja.»

Poleg izraza trajnostni turizem, ki edini enakovredno podpira vse tri stebre trajnosti, se uporabljajo tudi izrazi alternativni, mehki, kakovostni, ekološki, zeleni, sonaravni in okolju prijazen turizem. Vsi ti izrazi pa niso nujno popolne sopomenke trajnostnega turizma.

1.2 TURIZEM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH

Kot je definirala Svetovna zveza za ohranitev narave (angl. The International Union for Conservation of Nature [IUCN]) na 4. svetovnem kongresu o narodnih parkih in zavarovanih območjih leta 1992 v Caracasu, je zavarovano območje »... *območje kopnega ali morja, namenjeno zavarovanju in ohranjanju biotske raznovrstnosti, naravnih in pripadajočih kulturnih virov, z upravljanjem na podlagi pravnega zavarovanja ali drugih učinkovitih sredstev ...*« (IUCN: Action for ... 2004, v Mikuš, 2006, str. 13).

Zavarovana območja delimo na ožja zavarovana območja (naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat) in širša zavarovana območja (narodni, regijski in krajinski park) (Zakon o ohranjanju narave [ZON], 2004). Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, ki je obravnavan v nadaljevanju naloge, spada med širša zavarovana območja. Znotraj krajinskega parka se nahajajo tudi štiri ožja območja zavarovane narave (Odlok ..., 2015). Po 6. členu tega odloka sta dve območji zavarovani kot naravni spomenik ter dve kot naravni rezervat (ibid.), kar pomeni, da sta zavarovana s strožjim varstvenim režimom (ibid.).

Kot določa Zakon o ohranjanju narave (ZON), je krajinski park »... *območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost.*« (ZON, 2004, 71. člen). Cilj krajinskega parka je torej poleg varstva izjemnih naravnih in kulturnih vrednot tudi razvoj v smislu vzdrževanja oblikovanega in smotrne rabe celotnega okolja. Zato je treba prednostno razvijati trajnostne oblike dejavnosti, med katere spadata tudi rekreacija in turizem.

Turizem je bil v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja precej bolj linearen kot danes. Turisti so hodili na daljše počitnice na eno destinacijo, zato je bilo tudi načrtovanje turizma precej manj zapleteno. Moderni turisti pa hitreje spreminjajo svoje zahteve, čas potovanja, način transporta in dožemanje situacij, ki so jih pripravljeni sprejeti (Godfrey in Clarke, 2005). Za zadovoljitev potreb turistov je potrebna skrb o tem, kaj sploh razvijamo, kako se promoviramo in kakšne bodo posledice razvoja našega produkta (ibid.). Težave nastanejo, ko sta intenziteta in obseg večja od zmogljivosti obnavljanja območja in so presežene meje sprejemljivih sprememb (Mavri, 2014). Upravljalci parkov in drugih zavarovanih območij, povezanih s turizmom, imajo težko nalogo usklajevati naloge varovanja in hkrati zadovoljevati obiskovalce.

1.2.1 Slovenija

Vprašanje, ali je res smotrno zavarovati naravna območja z različnimi parkovnimi ureditvami, se pri nas pojavlja že desetletja (Berginc, 2006). Pogost je strah lokalnega prebivalstva, da bo zavarovanje privedlo do stagnacije območja, saj je zaradi zavarovanja potrebnih več soglasij za posege v prostor (ibid.). Vendar pa je informiranje o pozitivnih posledicah v zadnjih letih privedlo do preobrata v mišljenju na nekaterih območjih. Parkovni režimi omogočajo učinkovitejše varstvo narave, višje državne podpore, večji regionalni razvoj in prepoznavnost na trgih, pomembni so za turizem, kmetijstvo, rekreacijo, raziskovanje, izobraževanje in zmernejšo rabo naravnih virov (ibid.). Zaznavanje koristi domačinov se kaže v vse več lokalnih pobudah za nove parke (ibid.). Zadovoljstvo z življenjem v zavarovanih območjih lahko pripišemo tudi Bohinjcem, ki so leta 2003 na referendumu odločno zavrnilo izločitev nekaterih območij iz TNP (ibid.).

Za uresničevanje zadanih ciljev trajnostnega razvoja je pomembna podpora države in Evropske unije, ki morata s finančnimi in drugimi instrumenti podpreti udeležanje razvojnih ciljev (Plut, 2006). Brez ustreznega načrtovanja in podpore so zavarovana ozemlja v nevarnosti nazadovanja in zaraščanja, saj sama po sebi ne prinašajo niti koristi niti sredstev, s katerimi bi si omogočala ohranjanje (ibid.).

V Sloveniji imamo 45 krajinskih parkov, tri regionalne parke in en narodni park (Zavarovana območja, 2016). Skupaj pokrivajo 13,31 odstotka površine Slovenije (ibid.). Od leta 2006, ko je bilo zavarovanih 11 odstotkov slovenskega ozemlja, se kaže napredek, čeprav je ta počasnejši od načrtovanega petodstotnega povečanja v petih letih (Berginc, 2006).

Plut (2006) navaja, da imajo okolju in naravi naklonjene oblike turizma zabeleženo največjo stopnjo rasti ter da je več kot 30 odstotkov turistov takšnih, ki postavljajo naravo na prvo mesto med vzroki za obisk destinacije. Tudi z vidika analize trga je zavarovanje območij upravičeno, saj so ekološko usmerjeni turisti na trajnostnih destinacijah najbolj zaželeni. Zabeleženo imajo najvišjo dnevno porabo, posegajo po domačih, avtentičnih izdelkih, hkrati pa pazijo na nizek ogljični odtis, ki ga ustvarijo s svojim potovanjem.

1.2.2 Evropa in svet

Izkušnje iz tujine nam omogočajo vpogled v pri nas še neraziskane koristi zavarovanja območja za turistično gospodarstvo (Berginc, 2006). Dober primer je Nežidersko jezero v Avstriji, kjer je bil ustanovljen narodni park, kar je podaljšalo turistično sezono in povečalo potrošnjo gostov (ibid.). Povečale so se državne in tuje investicije, trženje je zaradi lažje promocije postalo bolj učinkovito (ibid.). *»Predvsem za evropske parke je značilna svojevrstna posebnost, to je kompromisno uravnovešanje razvojne komponente, vezane predvsem na lokalno prebivalstvo, ki ga parki zajamejo znotraj svojih meja, z naravovarstvenimi cilji, ki so seveda prednostna vsebina vsakega naravnega parka.«* (Berginc, 2006, str. 6). Ob aktivnem varstvu prostora, kjer je razvoj podrejen varstvu, govorimo o trajnostnem razvoju (ibid.), katerega najmočnejši promotorji so prav gotovo zavarovana območja. V Evropi je 25,6 odstotka območja zavarovanega z enim ali več varovalnimi režimi, od tega 21,8 odstotka z nacionalno določenimi območji (CDDA), 18,14 odstotka pa z direktivo Natura 2000 (European Environment Agency [EEA], 2016). Po podatkih UNEP-a (angl. United Nations Environment Programme, program združenih narodov za okolje) je v svetu več kot 209.000 zavarovanih območij, ki pokrivajo 30 milijonov kvadratnih kilometrov ali 5,9 odstotka površja Zemlje (Protected Planet, 2014).

1.2.3 Natura 2000

Natura 2000 je omrežje posebnih varstvenih območij, ki varuje redke in ogrožene živalske in rastlinske vrste ter habitate (Natura 2000, 2007). Vzpostavila jo je Evropska unija z namenom izvajanja dveh direktiv: o varovanju habitatov in varovanju ptic (ibid.). Države članice same predlagajo varovana območja, ob tem pa se zavežejo k varovanju in ohranjanju teh območij, Evropska unija pa jim po potrditvi območij omogoča pomoč pri financiranju iz evropskih skladov, kot so LIFE+, sredstva za razvoj podeželja in strukturni skladi (ibid.).

Z Naturo 2000 je v Sloveniji zavarovanega kar 37 odstotkov območja, s čimer se uvrščamo v sam vrh držav članic po odstotkih zavarovanega površja (ibid.). Določenih je 355 območij, od tega jih je 324 določenih na osnovi direktive o habitatih in 31 na osnovi direktive o pticah (ibid.). Območja se prekrivajo, saj je večja polovica površine, zavarovane po direktivi o habitatih, znotraj območij, zavarovanih po direktivi o pticah (ibid.).

Visok odstotek zavarovanega ozemlja lahko vzbudi skrb o financiranju in ustavitvi trenutnih in načrtovanih dejavnosti. Vendar Natura 2000 nima vnaprej določenih prepovedi posegov v okolje, dopušča razvoj novih in ohranitev starih dejavnosti, izločitve zemljišča iz rabe pa so redke (ibid.). Stroški niso breme le občin ali države, temveč si jih delijo vsi, kljub temu pa je ohranjena suverenost države nad zavarovanim območjem (ibid.).

V območjih, zavarovanih po ZON, je 29 odstotkov površine, zavarovane z Naturo 2000 (ibid.). Tudi v krajinskem parku TRŠ se nahajajo območja, ki so zavarovana tudi z Naturo 2000. Ob dvestoletnici parka so pri Nacionalnem inštitutu za biologijo zapisali: *»Lega parka in sonaravna nega sta prispevali, da lahko danes o Tivoliju govorimo tudi kot o biodiverzitetnem parku, saj kljub statusu urbanega parka izpolnjuje celo merila za uvrstitev v prestižno skupino najbolj dragocenih koščkov evropske narave pod okriljem omrežja Natura 2000.«* (Vrezec, Ambrožič in Kapla, 2013).

1.3 NOSILNA ZMOGLJIVOST IN INDIKATORJI TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Jurinčič (2009) navaja, da sta v Sloveniji za določanje vplivov na okolje zakonsko predpisani dve metodi: študija ranljivosti okolja in presoja vplivov na okolje. Prva predstavlja *»strokovno podlago za udejanjanje trajnostnega razvoja na lokalni in državni ravni«*, druga pa je *»obvezen inštrument prostorskega planiranja in varovanja okolja in spremlja vse pomembnejše projekte ...«* (Jurinčič, 2009, str. 22). Študija ranljivosti okolja je lahko tudi osnova za izdelavo prostorskih načrtov občin ali presoj vplivov na okolje za večje posege v prostor (ibid.). Metodi pa ne določita meje, do katere je razvoj turističnih dejavnosti še v skladu s smernicami trajnosti. Zato se poleg ostalih študij priporoča tudi izdelava analize nosilne zmogljivost (ibid.).

»Nosilna zmogljivost v turizmu pomeni največje število ljudi, ki lahko obiščejo destinacijo, ne da bi prišlo do nesprejemljivega razpada fizičnega okolja in upada kvalitete, kot jo zaznavajo obiskovalci.« (Mathieson in Wall, 1992, str. 21). Nosilno zmogljivost lahko izračunamo tako za naravno kot za izgrajeno okolje, čeprav je večina raziskav povezana s slednjim (ibid.). Ne glede na obravnavano okolje pa nosilna zmogljivost ne more biti enolično izračunana. Odvisna je od vodstvenih sposobnosti, razpoložljivosti sredstev in postavitve ciljev, ki določajo izkušnjo, kakršno želi destinacija ponujati, in od stopnje spreminjanja okolja, ki je za destinacijo še sprejemljiva (ibid.).

Destinacija je sama po sebi spremenljiv sistem, vendar lahko s pomočjo analize nosilne zmogljivosti tem spremembam spremenimo smer in hitrost, jih omilimo in postavimo oceno, na kateri točki bodo postale nesprejemljive (Mathieson in Wall, 1992). Stopnjo zmogljivosti določata dve glavni skupini dejavnikov: lastnosti turistov in lastnosti destinacije ter njenih prebivalcev (ibid.). Medsebojno vplivanje mnogih dejavnikov sicer onemogoča izračun absolutne vrednosti nosilne zmogljivosti sistema, nam pa podaja razumevanje mnogih podsistemov, ki so v sistemu bolj ali manj tolerantni do negativnih obremenitev (ibid.).

Turizem ne more biti načrtovan in upravljan ločeno od okolja, gospodarstva in lokalne skupnosti, zato so si indikatorji trajnostnega turizma pogosto skupni z drugimi elementi raziskav prostorskega načrtovanja, kakovosti življenja in nosilne zmogljivosti zaščitene območij (UN WTO, 2004). Uporaba indikatorjev raste na vseh področjih načrtovanja specifičnih ekosistemov, ne glede na stopnjo razvitosti turizma (ibid.). Kjer se turizem razvija načrtovano, lahko pravilno postavljeni indikatorji natančno razjasnijo zadane cilje in v njih pokažejo morebitne nedoslednosti, medtem ko lahko v turističnih področjih brez razvitega turističnega načrta indikatorji postanejo pospeševalec za začetek postopka ali ključna komponenta v nastajajočem postopku načrtovanja (ibid.).

Indikatorji, kot jih definira svetovna turistična organizacija (WTO), so »*meritve obstoja ali izrazitosti trenutnih vprašanj, signali prihodnjih razmer in težav, merilo tveganosti in morebitnih potreb po ukrepanju ter sredstva za določitev in izračun posledic naših dejanj.*« (Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook, 2004, str. 8). Z njimi lahko merimo spremembe v strukturi turizma in notranjih dejavnikov, spremembe zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na turizem, in posledice, ki jih povzroča turizem, njihova uporaba pa omogoča pričakovanje in preprečitev neželenih in netrajnostnih posledic v obravnavani destinaciji (ibid.).

Indikatorji so ciklične meritve, ki jih moramo za uspešno upravljanje turizma ponavljati ob načrtovanju, implementaciji in monitoringu (ibid.). Pravilno izbrani indikatorji odgovarjajo glavnim tveganjem glede trajnosti, podajajo podatke za iskanje rešitve in merijo posledice (ibid.).

Kot navaja Jurinčič (2009), pa se je v praksi izkazalo, da so lahko indikatorji pogosto presojeni subjektivno, čemur pa se lahko izognemo z vključitvijo drugih objektivnih metodoloških pristopov. Po navedbah Mihaličeve UNEP priporoča poleg uporabe indikatorjev, ki so prvi inštrument trajnostnega turizma, še več, spodaj navedenih inštrumentov, ki vladam omogočajo implementacijo trajnostnega turizma (Mihalič, 2006, str.104).

1. Indikatorji trajnostnega razvoja. Z njihovo pomočjo izvajamo monitoring in benchmarking.

2. Princip določanja mej razvoja s postavitvijo omejitev, na primer števila obiskovalcev. Pri tem se uporablja koncept nosilne zmogljivosti in koncept meje sprejemljivih sprememb.
3. Vzpostavitev sistema zakonov in predpisov, prepovedi in dovoljenj ter njihova implementacija.
4. Načrtovanje in uporaba prostora z razvojnimi, urbanističnimi in drugimi načrti.
5. Uvedba ekoloških davkov na okolju neprijazen proizvod.
6. Uvedba ekoloških subvencij za stimulacijo okolju sprejemljivejših proizvodov, tehnologij in poslovnih praks.
7. Ekološki kodeksi obnašanja so prostovoljna iniciativa za do okolja bolj odgovorno obnašanje.
8. Prostovoljno poročanje in spremljanje ekološkega obnašanja, ki priporoča, da se v letna poročila vključi tudi nefinančne trajnostne indikatorje.
9. Certificiranje za pridobitev ekoloških standardov in znakov.
10. Vladno spodbujanje zbiranja prispevkov in donacij za ekološke projekte.
11. Infrastruktura in financiranje managementa, ki ju zagotavlja vlada, lahko posredno zagotavljata trajnostni razvoj.
12. Doseganje kritične mase za implementacijo aktivnosti v zvezi s trajnostnim razvojem.
13. Marketing, promocija in izobraževanje o trajnostnem turizmu.

Indikatorji trajnostnega turizma izhajajo iz treh stebrov koncepta trajnost, zato morajo meriti gospodarske, socialno-kulturne in ekološke spremembe. Ob implementaciji pa je treba upoštevati tudi politično uresničljivost koncepta, zato je smotrno upoštevati tudi indikatorje politične uresničljivosti (Mihalič, 2006). Kot osnovne indikatorje trajnostnega razvoja turističnih destinacij Mihaličeva dalje navaja model VISIT (angl. Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism), ki združuje vse 4 glavne skupine indikatorjev (Mihalič, 2006, str.102):

- indikatorje naravnega okolja,
- socialno-kulturne indikatorje,
- gospodarske indikatorje in
- indikatorje politične uresničljivosti.

GOSPODARSKI INDIKATORJI

Gospodarski indikatorji podajajo informacije o finančnih koristih lokalnega prebivalstva od turizma, sezonski variabilnosti in o odvisnosti gospodarstva od turistične industrije (Mihalič, 2006).

Med glavne gospodarske indikatorje uvrščamo (Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem, 2013, str. 21):

- število turističnih nočitev na mesec,
- dnevno porabo na turista (nastanitev, hrana in pijača, ostale storitve),
- povprečen čas bivanja turistov (nočitve),
- stopnjo zasedenosti v komercialnih nastanitvenih prostorih na mesec in povprečno zasedenost na leto,
- neposredno zaposlovanje v turizmu kot odstotek celotnega zaposlovanja,
- odstotek turističnih podjetij, v katerih se je v preteklem letu opravil pregled požarne varnosti,
- odstotek turističnih podjetij, ki dejavno iščejo lokalno ter trajnostno blago in storitve pravične trgovine.

EKOLOŠKI INDIKATORJI

Ekološki indikatorji ali indikatorji naravnega okolja merijo vplive na naravno okolje, povzročene zaradi turizma in turističnega transporta. V to kategorijo sodijo tudi meritve kakovosti zraka, vode in povzročenega hrupa (Galič, 2013).

Med glavne ekološke indikatorje uvrščamo (Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem, str. 23):

- odstotek turistov in enodnevnih obiskovalcev, ki za dostop do destinacije uporabljajo različne oblike prometa (javni, zasebni in drugo),
- povprečno potovanje turistov domov oziroma od doma ali povprečno potovanje s prejšnje destinacije na sedanjo,
- odstotek turističnih podjetij, ki so vključena v sheme blaženja podnebnih sprememb, kot so zmanjšanje CO₂, sistemi z nizko porabo energije itd., ter odzive in ukrepe prilagajanja,

- količino odpadkov, ki se ustvarijo na destinaciji,
- količino odpadkov, ki se reciklirajo,
- odstotek odplak iz destinacije, ki se pred odvajanjem očistijo vsaj do sekundarne stopnje,
- porabo sveže vode na nočitev v primerjavi s porabo vode splošnega prebivalstva na osebo na noč,
- poraba energije na turistično nočitev v primerjavi s porabo energije splošnega prebivalstva na osebo na noč.

SOCIALNO-KULTURNI INDIKATORJI

Socialno-kulturni indikatorji zajemajo dve plati vplivov: vplive turizma na lokalno prebivalstvo in kulturo ter vplive destinacije na turiste. Zajemajo torej meritve, kot so razvoj življenjskega standarda lokalnih prebivalcev, varnost v destinaciji ali odnos lokalnih prebivalcev do turistov (Galič, 2013).

Med glavne indikatorje vpliva na družbo in kulturo uvrščamo (Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem, str. 22):

- število turistov oziroma obiskovalcev na 100 prebivalcev,
- odstotek moških in žensk, zaposlenih v turizmu,
- odstotek komercialnih nastanitvenih prostorov, ki sodelujejo v priznanih programih za podpiranje dostopnosti in/ali nudijo sobe, ki so dostopne za invalide,
- odstotek atrakcij za obiskovalce, ki so dostopne za invalide in/ali sodelujejo v programih za podpiranje dostopnosti,
- odstotek destinacije, kjer je v veljavi politika ali načrt, ki varuje kulturno dediščino.

INDIKATORJI POLITIČNE URESNIČLJIVOSTI

Za implementacijo koncepta trajnostnega turizma so ključni indikatorji politične uresničljivosti in upravljanja, saj pokažejo pripravljenost političnega okolja na sodelovanje, brez tega pa ne bo koncept niti sprejet, še manj pa uporabljen v praksi (Mihalič, 2006)

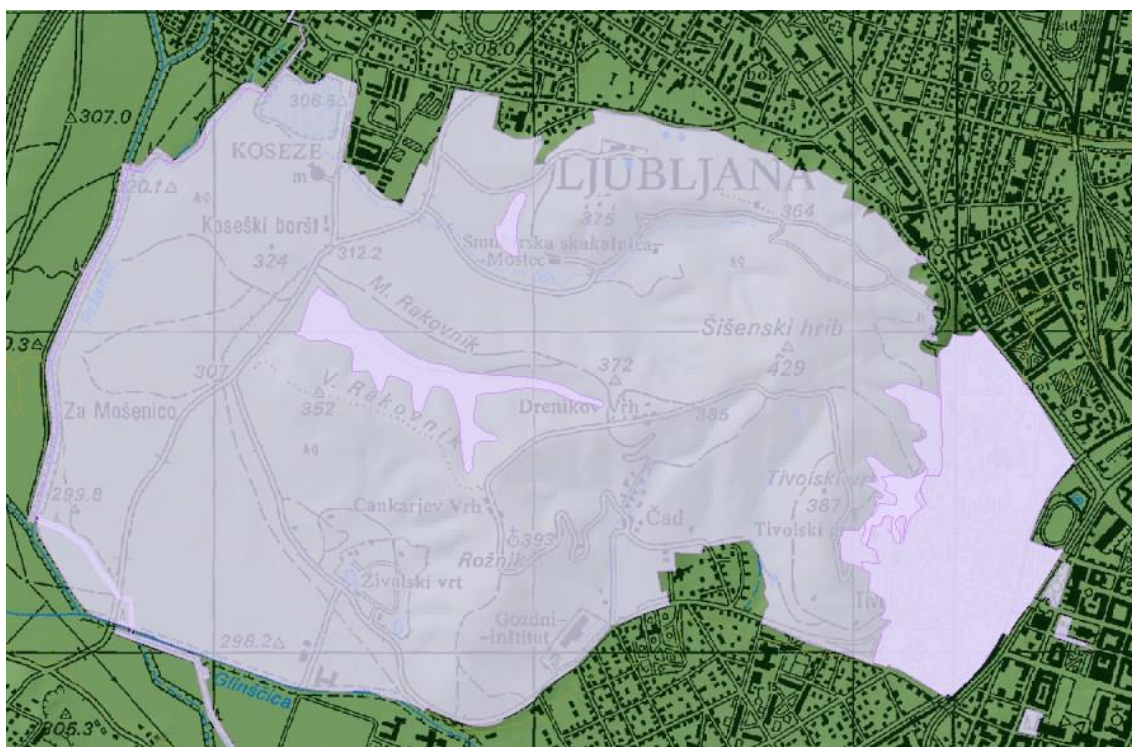
Med glavne indikatorje upravljanja uvrščamo (Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem, str. 20):

- odstotek destinacije s trajnostno turistično strategijo oziroma delovnim načrtom, z dogovorjenim spremljanjem, nadzorom razvoja in ureditvijo ocenjevanja,
- odstotek turističnih podjetij oziroma ustanov destinacije, ki uporabljajo prostovoljno preverjeno potrdilo oziroma oznako za okoljske/kakovostne/trajnostne ukrepe in/ali ukrepe družbene odgovornosti gospodarskih družb,
- odstotek obiskovalcev, ki so zadovoljni s svojo celotno izkušnjo na destinaciji,
- odstotek obiskovalcev, ki omenijo, da se zavedajo prizadevanj destinacije za trajnost.

2 KRAJINSKI PARK TIVOLI, ROŽNIK IN ŠIŠENSKI HRIB

Mesto je naselje, ki je upravno, gospodarsko in kulturno središče širšega območja. V mestu, ki se spreminja v času in prostoru, se razvijajo različni družbeni pojavi. Poleg ostalih pa ne smemo zanemariti za posameznika pomembnih pristočasnih dejavnosti, rekreacije in drugih oblik sproščanja, za zadovoljitev katerih se najraje zatečemo v naravno okolje. Tega v urbanih mestih pogosto primanjkuje, kar pa ne moremo trditi za našo prestolnico. V njej se poleg načrtovano ohranjenih in ustvarjenih površin parkov in zelenih poti nahajata tudi kar dve večji zeleni območji, ki se zarezujeta prav do mestnega jedra. To sta Grajski grič z Golovcem vzhodno od centra in krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (TRŠ), ki se razteza severozahodno od mestnega jedra. Slednji, ki sodi med najbolj obiskane parke v Sloveniji, je zaradi svoje edinstvenosti zavarovan od leta 1984 (Smrekar, Erhatic in Šmid Hribar, 2011).

Slika 1: Zemljevid KP TRŠ (pregledna karta)

Vir: ARSO, 2016

Park TRŠ je vsebinsko razdeljen na tri območja. Prvo je mestni park Tivoli, prehodno območje oblikovane narave med središčem mesta in vzpenjajočim gozdnim predelom, ki je najnižji in najbolj obiskan del parka (Smrekar, Erhatic in Šmid Hribar, 2011).

Njegova površina meri 43 hektarov (ibid.). Drugo je 288 hektarov obsegajoč osrednji gozdnati del, ki ga sestavlja več vrhov, najvišji je Šišenski hrib z nadmorsko višino 429 metrov, in vmesna dolina Mosteca (ibid.). Tretje območje pa je uravnan in znatno nižji zahodni del parka, saj se izteka v dolino Pržanca in Glinščice (ibid.). Njegova površina meri 128 hektarov, sestavlja pa ga povečini gozdnato območje z vmesnimi odprtimi površinami (ibid.).

Mestni park Tivoli ponuja poleg rekreacije in sprostitev v naravnem okolju še razne kulturno-izobraževalne vsebine. V njem se nahaja tudi veliko spomenikov, ki obeležujejo pomembne dogodke: spomenik, posvečen Primožu Trubarju, postavljen ob 400. obletnici rojstva, Edvardu Kocbeku ob 100. obletnici rojstva, Pastirček, postavljen ob prvi obletnici osvoboditve, spomenik Rihardu Jakopiču, ki je zgradil prvo razstavišče umetnosti v Ljubljani, in drugi. Prav vsi objekti kulturne dediščine se nahajajo na vzhodnem delu parka, v Tivoliju ter na in pod Rožnikom (Smrekar et al., 2011).

Slika 2: Spomenik Riharda Jakopiča

Vir: avtorica, 2017

V parku sta dve večji vodni površini, ribnik Tivoli in Koseški bajer, ter več vodotokov: na obrobju Glinščica in njen pritok Pržanec ter Mostec, ki teče v bajer, in iztok iz bajerja (Smrekar et al., 2011). Podtalnica se na vzhodnem obrobju parka zlije z vodo iz Šišenskega hriba (ibid.). Prav tu vodo črpa pivovarna Union, ki jo uporabi za varjenja piva ali pa ustekleniči in prodaja pod blagovno znamko Zala (ibid.).

Bogata in raznolika drevesna sestava, več kot 80 drevesnih vrst, pokriva 74 odstotkov površja parka, na območju pa najdemo tudi preko 400 rastlinskih vrst (Jogan v Smrekar et al., 2011). Na dveh strožje zavarovanih območjih naravnih rezervatov najdemo rastišča močvirske in barjanske flore (Smrekar et al., 2011). V bogato in raznoliko sestavo favne štejemo deset vrst dvoživk in 68 vrst ptic, ki jim zavetje omogoča prej omenjena bogata sestava flore (ibid.).

Na celotnem območju parka je nekaj stanovanjskih poslopij, vendar so ta manjša in večinoma razpršena. Na območju se nahaja nekaj pomembnih ustanov: Gozdarski inštitut Slovenije, mednarodni fenološki vrt in Biološko središče (Smrekar et al., 2011). Slednje trenutno zajema živalski vrt, Biotehniško fakulteto in Nacionalni inštitut za biologijo, v prihodnje pa naj bi se jim pridružila še Botanični vrt Univerze v Ljubljani in Prirodoslovni muzej Slovenije (ibid.). V gradu Tivoli je svoj prostor našel Mednarodni grafični likovni center, v Cekinovem gradu pa se nahaja Muzej novejšje zgodovine Slovenije (Zavod Turizem Ljubljana, 2016).

Slika 3: Mednarodni grafični likovni center v gradu Tivoli

Vir: avtorica, 2017

Najbolj obiskan vrh v parku je Cankarjev vrh, kjer so gostišče, spominska soba Ivana Cankarja in na vrhu Rožnika cerkev. Pod njo je prostor, uporabljen za izvedbo različnih prireditev, kot je na primer kresovanje ob prvem maju.

Na južnem pobočju Rožnika se na skoraj 20 hektarih nahaja zoološki vrt, ki oskrbuje okoli 500 živali in več kot 100 različnih živalskih vrst (Zavod Turizem Ljubljana, 2016). Poseben je zaradi aktivnega vključevanja obiskovalcev, posebej mladih, v hranjenje in nego živali (ibid.).

Na severozahodnem pobočju Rožnika se nahaja dolina Mosteca, ki spada med bolj obiskane rekreativne točke na prostem (Smrekar et al., 2011). Ponuja sprehajalne in pohodniške poti, ki so prepredene čez večino parka in vodijo do Tivolija, Rožnika, zoološkega parka in Koseškega bajerja. Poleg različnih igrišč je na voljo tudi ponudba hrane in pijače.

Izmed poti, prepredenih po celotnem parku, je najbolj znana učno-raziskovalna Jesenkova pot, na kateri na treh kilometrih poti spoznamo 30 drevesnih vrst (Smrekar et al., 2011).

Jakopičevo sprehajališče, na katerem se odvijajo fotografske razstave na prostem, skupaj s tremi kostanjevimi drevoredi še vedno predstavlja skeletno zasnovo parka (Smrekar et al, 2011).

Slika 4: Jakopičevo sprehajališče s fotografsko razstavo

Vir: avtorica, 2017

Poleg ribnika Tivoli se v parku nahajajo nekdanja čolnarna, danes urejana v lokal z gostinsko ponudbo, vrtnarija in manjši botanični vrt, otroško igrišče ter knjižnica pod krošnjami, kjer se lahko obiskovalci v miru in na prostem sprostijo ob prebiranju knjig (Zavod Turizem Ljubljana, 2016).

Slika 5: Ribnik Tivoli z nekdanjo čolnarno

Vir: avtorica, 2017

Hala Tivoli je v parku največji športno-rekreativni objekt z eno večjo, ledeno, in eno manjšo dvorano (ibid.).

2.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ PARKA

Smrekar, Erhatic in Šmid Hribar (2011) navajajo, da park ni nastal po vnaprej zamišljenih načrtih, temveč kot posledica razvoja prostora. Nepozidan je ostal tudi zaradi neravnega površja in otežene dostopnosti. Kot se je izkazalo skozi čas, pa so ljudje od nekdaj izrabljali to območje za različne namene. Vrhovec (v Smrekar et al., 2011) navaja, da je že v 15. stoletju tam stala bolnica, v 16. stoletju cerkev in v 19. stoletju kavarna ter gostilna, ki je kmalu postala zelo priljubljena med meščani. V njem so v različnih časovnih obdobjih svoj prostor našli amfiteater, hoteli, cerkve in druga verske ustanove, gostinski obrati, skakalnice, drsališča, kopališča in drugi športni objekti, vrtnarija, razna kulturna društva in podobno (ibid.).

Slika 6: Vrtnarija na levi in nekdanja čolnarna na desni

Vir: avtorica, 2017

Membo parka najdemo že v Valvasorjevih zapisih, o okolici današnjega tivolskega gradu je, kot navaja Škrjančeva, napisal, da je *»okolica gradu postala prijetno sprehajališče, saj so v naravnem amfiteatru za gradom študentje prirejali gledališke igre.«* (Smrekar et al., 2011). Tivolski grad je bil zgrajen v 16. stoletju, takrat imenovan grad Podturn, saj je bil zgrajen pod razvalinami njegovega predhodnega gradu, imenovanega grad Turn (ibid.).

Okoli leta 1720 je svojo prvotno podobo dobil Cekinov grad, nekoč imenovan grad Leopoldsrue, ki se nahaja na vznožju Šišenskega hriba (Jančar v Smrekar et al., 2011).

V parku so sprostitev in navdih našli marsikateri umetniki, pomembne zgodovinske osebe kot tudi francoski vojaki, ki so leta 1809 iz Šišenskega hriba obstreljevali avstrijske vojake na Ljubljanskem gradu (Korošec v Smrekar et al., 2011).

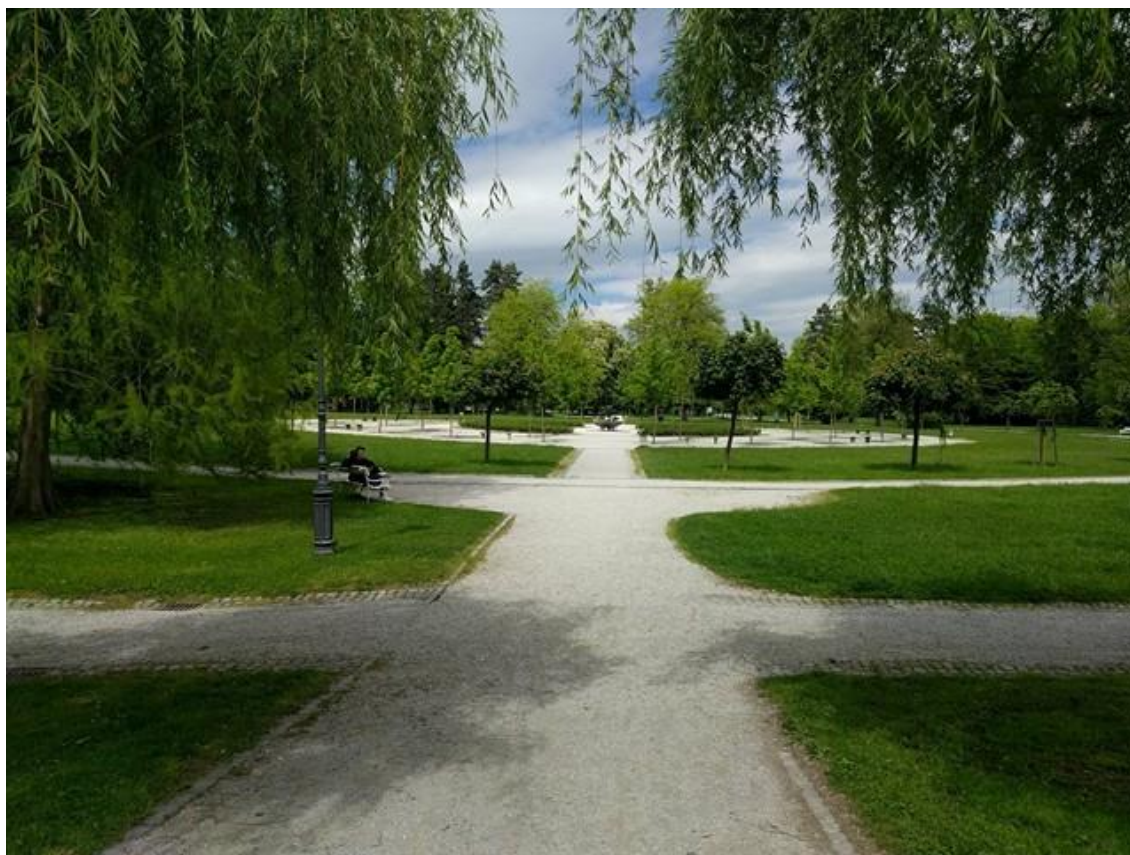
Jančar trdi, da so bile že v začetku 18. stoletja oblikovane prve parkovne površine ob današnjem Tivolskem in Cekinovem gradu, kar se šteje za zasnovo parka TRŠ (Smrekar et al., 2011). Drugi pomemben dogodek je bila zasaditev Lattemannovih drevoredov z začetki v letu 1814. Zasadila jih je mestna uprava po zaslugi avstrijskega guvernerja Lattermanna (Holz v Smrekar et al., 2011). Osnovno skeletno zasnovo danes najpomembnejšega mestnega parka so tako tvorili Cekinov grad, Tivolski grad in povezovalni Lattermannovi drevoredi.

Na polovici 19. stoletja je nastajajoči park doživel prvo večjo okrnitev, ko so čez Lattermannov drevored speljali južno železnico Dunaj–Trst in odrezali neposredno povezavo parka s centrom mesta (Smrekar et al., 2011). Desetletje zatem je Tivolski grad s pripadajočimi posestvi postal mestna last, ko ga je cesar Franc Jožef 1. prodal ljubljanskemu županu (ibid.). V začetku 20. stoletja je Bleiweisov park na začetku Lattermannovega drevoreda postal Trubarjev park, v katerem je bila 25 let pozneje zgrajena protestantska cerkev (ibid.). Tudi hotel Tivoli je bil zgrajen v tem obdobju, leta 1908, na mestu, kjer je do takrat stala kavarna Švicarija, v njem pa so se zbirali literati in politiki (Pergovnik v Smrekar et al., 2011).

Podobo parka TRŠ je zaznamovalo tudi delo najpomembnejšega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Oblikoval je Jakopičev drevored, letno gledališče za Tivolskim gradom, promenado v Tivoliju ter trikotni park med nekdanjo železnico in Jakopičevim sprehajališčem (ibid.). Od leta 1910 je 7 let v poslopiju pod rožniško cerkvijo bival pisatelj Ivan Cankar (Ovsec v Smrekar et al., 2011).

Na podobo Tivolija je močno vplival tudi vrtnar Hejnic, ki je do leta 1924 urejal in oblikoval nasade, po njegovih načrtih so zasadili nove drevorede in oblikovali 3 krožne parkovne enote (Smrekar et al., 2011).

Slika 7: Krožni parki ob Jakopičevem sprehajališču

Vir: avtorica, 2017

V obdobju med svetovnima vojnama je med Celovško cesto in Lattermannovim drevoredom obratovalo velesejmsko razstavišče s paviljoni (Smrekar et al., 2011). V tem času so nastala tudi mnoga športna poslopja: kopališče Ilirija, telovadnica Sokol, umetno drsališče Ilirija, teniško igrišče, otroško igrišče in smučarska skakalnica (ibid.). V času druge svetovne vojne, ko je bila Ljubljana obdana z bodečo žico, je park Tivoli meščanom, ki niso mogli zapustiti mesta, zagotavljal dostop do zelenih površin (ibid.). Po vojni so bile v paku postavljene številne skulpture, dve bolj znani sta tivolski pastirček v spomin na osvobojeni prvi maj in Cankarjev spomenik (ibid.). Zgodile so se tudi večje spremembe, ki so spremenile podobo Tivolija. Zgradili so Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, pod Rožnik se je preselil živalski vrt, namesto paviljonov je bilo zgrajeno parkirišče in ob njem pozneje še Hala Tivoli, pokrito kopališče in druga igrišča

(ibid.). V Tivolskem gradu in hotelu Tivoli so bila stanovanja in ateljeji, hotel Bellevue je prevzela gostinska šola, v Cekinov grad se je naselil muzej ljudske revolucije in narodnoosvobodilne fronte, ob njem pa so postavili drsališče in zgradili upravno poslopje (ibid.). V Mostecu so v letih 1970 in 1972 zgradili 20- in 50-metrsko smučarsko skakalnico (ibid.). Podjetje Agrostroj je v šestdesetih letih zalilo opuščen glinokop, iz katerega je nastalo največje vodno telo v parku, Koseški bajer (Bertok in Podgornik v Smrekar et al., 2011).

Omenjeni posegi so sprožili polemike o pomenu in vrednosti osrednjega parka, zato je leta 1972 Skupščina mesta Ljubljana naročila celovit program ureditve Tivolija (Smrekar et al., 2011). Jančar in sodelavci so Rožnik razglasili za najpomembnejši mestni gozd, ki naj bo skupaj z mestnim parkom Tivolijem upravljan tako, da se bodo obiskovalci v njem lahko rekreirali, sprostili in se igrali (ibid.). Območje Tivolija, Rožnika in Šišenskega hriba so z odlokom leta 1987 razglasili za naravno znamenitost, s čimer so ga obvarovali pred različnimi posegi in interesi (ibid.).

2.2 ZAKONSKA DOLOČILA IN STRATEGIJE

V Sloveniji imamo od leta 2004 Zakon o spodbujanju razvoja turizma [ZSRT], v katerem je v drugem členu zapisano, da je razvoj turizma v javnem interesu in da naj ta razvoj temelji na trajnostnih usmeritvah (Zakon o spodbujanju razvoja turizma, 2004). Tretja točka drugega člena tega zakona pa določa tudi načelo sodelovanja pomembnih deležnikov pri načrtovanju, oblikovanju in trženju turistične ponudbe (ibid.). V ZSRT je zapisano, da naj bo temeljni dokument razvoja na državni ravni strategija slovenskega turizma, ki se sprejema za obdobje petih let (ibid.).

Trenutno se izteka aktualna Strategija za razvoj slovenskega turizma 2012–2016, v kateri je zapisana tudi vizija za tekoče leto: *»V letu 2016 bo turizem v Sloveniji temeljil na trajnostnem razvoju ter bo kot zelo uspešen gospodarski sektor narodnega gospodarstva ključno prispeval k družbeni blaginji in ugledu naše države v svetu.«* (Strategija za razvoj slovenskega turizma, 2012, str. 37). V njej je v poglavju o zavarovanih območjih zapisano, da naj ponudniki turističnih produktov usmerijo turiste v bližnja zavarovana območja in jih vključijo v širši koncept skupnega proizvoda. Turistična ponudba v zavarovanih območjih naj vsebuje doživljanje ohranjene narave, okolju prijazne oblike rekreacije in izobraževalne vsebine (ibid.). Poudarjeno je informiranje tako ponudnikov kot turistov o pomenu in vlogi ohranjene narave kot temeljne vrednote trajnostnega razvoja (ibid.). Ozaveščeni turisti so namreč zahtevnejši, vendar boljši potrošniki (ibid.). *»Slovenski parki so lahko blagovna znamka, temelječa na pestrosti ter ohranjenosti narave in krajine.«* (Strategija za razvoj slovenskega turizma, 2012, str. 49).

Bolj podroben dokument je občinski dokument Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020. V njem je v analizi konkurenčnih dejavnikov ugotovljeno, da so poleg osebne varnosti turistov najbolj ocenjeni elementi naravnega okolja in zanimivost naravnih atrakcij (Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana, 2014). In čeprav sta v strategiji večkrat omenjeni trajnostna usmeritev in pomembna vloga zelenih površin ter naravne in kulturne dediščine, strategija ne omenja zavarovanih območij ali vloge najbolj obiskanega parka v Sloveniji, krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (ibid.).

3 VKLJUČENOST KRAJINSKEGA PARKA V TURISTIČNO PONUDBO MESTA LJUBLJANA

Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je posebna značilnost in vrednota mesta Ljubljana. Zaradi edinstvenosti in lahke dostopnosti je najbolj obiskan park v Sloveniji, zaradi česar mu lahko pripišemo visoko kakovostno vrednost. Pri pregledu zakonskih in strateških usmeritev pa smo ugotovili, da je v njih slabo zastopan.

Park ima nizko tržno vrednost, saj le nekaj sestavin parka prinaša tudi finančne koristi. Brezplačni so namreč vstop v park, ogled razstav in prireditev na prostem kot tudi uporaba vseh površin in večine igrišč. Plačljive so le gostinske storitve, vstop v živalski vrt, halo Tivoli, Mednarodni grafični likovni center in v Muzej novejšje zgodovine Slovenije. Nastanitvenih obratov v parku trenutno ni.

S svojo anketno raziskavo sem ugotovila, ali receptivne turistične agencije koristijo to območje kot dodano vrednost mesta Ljubljane, kateri deli parka so najboljše in kateri najslabše zastopani ter vključenost naziva »zelena prestolnica Evrope 2016« v promocijske namene receptivnih agencij.

Intervju s pomočnikom direktorice Zavoda Turizem Ljubljana, Mitjo Predovnik, mi je dal pomemben vpogled na kvalitativna dejstva, ki jih v praksi uporabljajo za trajnostni razvoj nosilci razvoja turizma v Ljubljani.

3.1 METODOLOGIJA DELA

Na spletni strani Združenja turističnih agencij Slovenije (ZTAS) sem med receptivnimi agencijami poiskala tiste s sedežem v Ljubljani. Nato sem v njih opravila kratko anketo. V anketi so vprašanja, s katerimi sem poskušala ugotoviti, koliko časa se agencije pri vodenih ogledih zadržijo v parku, katere znamenitosti izpostavijo, ali so s ponudbo storitev zadovoljni in kako bi ocenili parkovno infrastrukturo. Ker pa je bila v letu 2016 slovenska prestolnica nagrajena z nazivom »zelena prestolnica Evrope 2016«, sem v turističnih agencijah povprašala tudi, kaj jim ta naziv pomeni ter ali ga izrabljajo za

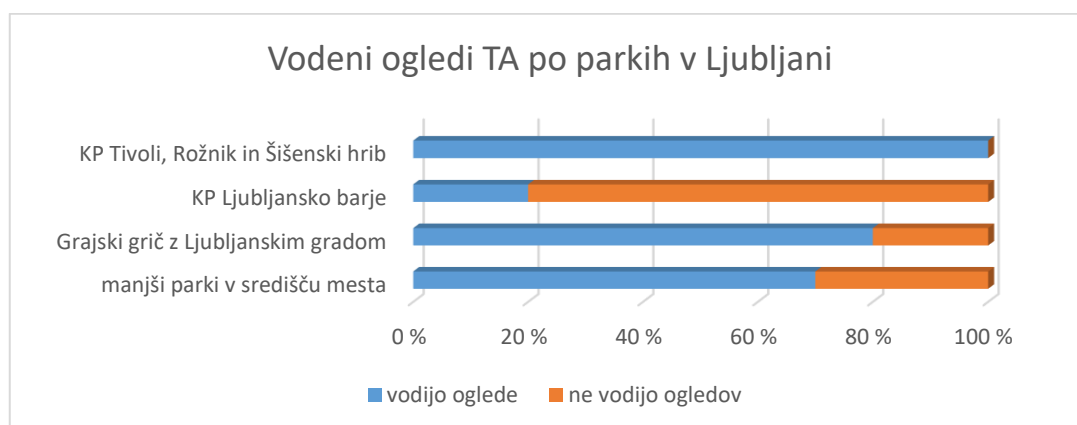
promocijo svojih produktov. Z analizo ankete sem ugotovila vrednost krajinskega parka TRŠ, kot ga vidijo v receptivnih turističnih agencijah. Z intervjujem s predstavnikom Zavoda Turizem Ljubljana sem pridobila opisne podatke dejanskega stanja in pogleda na krajinski park. Pri izdelavi skeletne osnove SWOT-analize sem si pomagala s podatki Strategije razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020. Analizo sem nato nadgradila s podatki, pridobljenimi z intervjujem. Rezultat je kratka SWOT-analiza.

3.2 ANALIZA ANKETE

S prvim vprašanjem sem ugotavljala, ali agencije vodijo svoje turiste na vodene ogled po Ljubljani. Izmed 16 agencij jih je anketo pravilno izpolnilo 14, zato sem pri analizi rezultatov upoštevala 14 anket.

Z drugim vprašanjem sem spraševala po vključenosti zelenih površin v ogled. Vse agencije imajo v ogled vključen tudi krajinski park TRŠ. Za primerjavo sem spraševala tudi po obiskanosti drugih zelenih površin v Ljubljani. Le dve agenciji vodita turiste tudi v krajinski park Ljubljansko barje, za kar predvidevam, da je posledica nekoliko večja oddaljenosti od centra mesta, bolj obiskana sta Grajski grič z Ljubljanskim gradom in manjši parki v središču mesta. Na hrib Golovec ne glede na majhno oddaljenost od centra ne vodi nihče, najverjetneje zaradi pomanjkanja atrakcij. Čeprav vse agencija vodijo po KP TRŠ, pa za ogled parka porabijo malo časa, večina manj kot eno uro.

Graf 1: Vodeni ogledi turističnih agencij po parkih v Ljubljani

Vir: avtorica, 2016

Vse agencije v ogledu izpostavijo Jakopičevo sprehajališče. Drugi najbolj obiskani atrakciji sta Tivolski in Cekinov grad, ki ju ob ogledu izpostavi 10 agencij. Manj obiskani so botanični vrt in drugi kulturni spomeniki ter živalski vrt. Razloge za manjšo obiskanost slednjih pripisujem časovni komponenti, saj je enourni ogled prekratek za zajem vseh atrakcij.

Graf 2: Obiskanost večjih atrakcij v parku

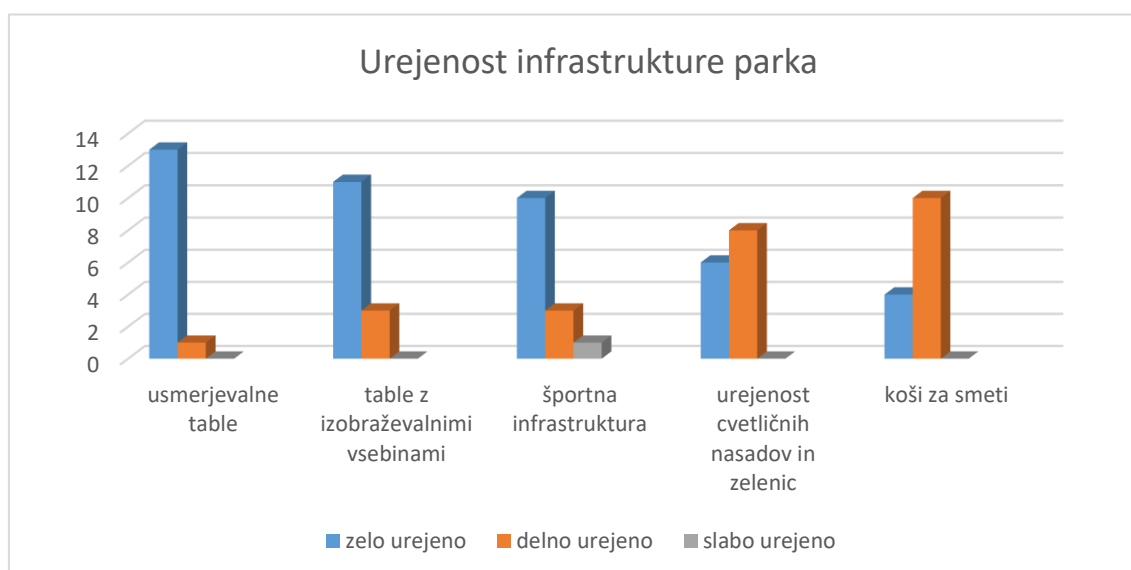

Vir: avtorica, 2016

V nadaljevanju me je zanimala ocena kakovosti različnih sestavnih delov in vsebin v parku. Povprečna ocena gostinske ponudbe je zadovoljivo, kar je v tem delu najslabše ocenjena komponenta. Z večinsko dobro oceno so ocenjene športne zmogljivosti, izobraževalne vsebine in prostočasne aktivnosti.

Zadnje vprašanje prvega sklopa ankete se nanaša na parkovno infrastrukturo. Večina je z oceno zelo urejeno ocenila usmerjevalne table, table z izobraževalnimi vsebinami in športno infrastrukturo. Nekoliko slabšo oceno so pripisali urejenosti cvetličnih nasadov, saj se je le slaba polovica odločila za oceno zelo urejeno, večina pa za oceno delno urejeno. Najslabšo oceno so podali košem za smeti, saj sta jim je delno urejenost pripisali več kot dve tretjini agencij in le slaba tretjina odlično.

Graf 3: Urejenost infrastrukture parka

Vir: avtorica, 2016

Drugi sklop ankete se nanaša na vprašanja o nazivu »zelena prestolnica Evropa 2016«. Na vprašanje, ali vedo, da je bila prejemnica naziva lani Ljubljana, je dvanajst agencij odgovorilo pritrdilno. Z drugim vprašanjem tega sklopa pa sem spraševala o vključevanju naziva v tržne namene. Štiri agencije naziv že vključuje v svojo promocijo ponudbe, polovica pa je naziv prepoznala kot priložnost, vendar ga še ni vključila v svojo promocijo. Četrtna agencij v nazivu ni prepoznala priložnosti za promocijo, povezano z destinacijo Ljubljana.

Na zadnje vprašanje odprtega tipa, v katerem sem spraševala po načrtih za prihodnost glede razširjenega vključevanja KP TRŠ in drugih zelenih vsebin, so agencije odgovarjale skopo in neodločno. Večina agencij nima posebnih načrtov glede teh vsebin oziroma svojo ponudbo oblikuje odvisno od povpraševanja.

3.3 SWOT-ANALIZA

Pri prednostih parka lahko kot prvi privlačni dejavnik obiska izpostavimo dostopnost in bližino, saj je od centra mesta oddaljen le 150 metrov. Po zaprtju dela Slovenske ceste in obnovi podhoda pod Tivolsko cesto je pot iz centra do parka tudi prijetnejša in na videz bolj varna (Predovnik, osebna komunikacija, 16. junij 2016). Do parka lahko dostopamo peš, z brezplačno najetim ljubljanskim kolesom (sistem Bicike(LJ)), z vlakom ali avtom. Ugotovljena pomanjkljivost je bila premalo parkirišč (Smrekar et al., 2011), kar so uspešno sanirali z revitalizacijo parkirišč pri živalskem vrtu, z novo parkirno hišo pod Kongresnim trgom in s prenovo prometnega sistema v Rožni dolini ter območja med Slovensko in Tivolsko cesto v enosmerni režim, s čimer so bila pridobljena nova parkirna mesta (Predovnik, osebna komunikacija, 16. junij 2016). Izpostaviti je nujno tudi veliko naravnih in kulturnih spomenikov, ki so umeščeni v naravno okolje parka, saj vse te dejavnike najdemo v strategiji pri izpostavljenih prednostih. Zavod Turizem Ljubljana v kontekstu trajnosti izpostavlja zavarovana območja kot osnovo zelene ponudbe v Ljubljani (ibid.). Gostom predstavljajo park TRŠ kot park s površinami za rekreacijo, pohode, šport, aktivnosti, prireditve, učne ture, razstave, ponosni so na rozarij z vrtnico Ljubljana, knjižnico pod krošnjami, biodiverziteto in drugo (ibid.). Organizirajo tudi triurne ture s svojimi vodniki (ibid.). In čeprav je frekvenca obiskovalcev na najbolj obiskanem, prehodnem območju že precejšnja, je v parku še veliko mirnih območij, v katerih prevladujejo lepota, varnost in priložnost za sprostitev. Oblikovanje parka je usmerjeno k ponudbi trajnostnih programov, ki park bogatijo do vzdržne mere in ga ne degradirajo, uničujejo ali smetijo (ibid.), saj je zelen razvoj imidža nemasovne, varne, strpne in prijetne destinacije (Strategija ..., 2014). Potrebe po nastanitvenih kapacitetah v parku ni, nova gradnja ni zaželeno, možna bi bila le prenova obstoječih kapacitet v hotelu Bellevue in v gostišču Čad (ibid.). V slednjem se v bodoče načrtuje manjša tovrstna ponudba (Jankovič, osebna komunikacija, 12. april 2016).

Po besedah Predovnika (osebna komunikacija, 16. junij 2016) si v parku ne želijo masovnega turizma, razpršenost ponudbe tudi po drugih parkih pomaga pri preprečevanju presežanja nosilne zmogljivosti parka.

Čeprav je v parku opažena višja in nižja frekvenca obiska, je precej enakomerno obiskan v vseh letnih časih (Smrekar et al, 2011), kar lahko pripišemo tudi visokemu deležu lokalnih obiskovalcev. Zavod Turizem Ljubljana se zelo aktivno vključuje v urejanje prostora in organiziranje aktivnosti. V prihodnosti se načrtuje postopna širitev rozarija, obnova in širitev rastlinjaka, namestitev nove infrastrukture, kot so nove klopi in vrtnični oboki, obuditev nedeljske promenade od centra do gradu Tivoli, prirejanje razstav s kakovostno vsebino in manjših trajnostnih prireditev, kot je na primer neozvočna godalna skupina, ki igra na travi (Predovnik, osebna komunikacija, 16. junij 2016). S tem oblikujejo povezano in posamezniku prilagojeno ponudbo. Povezanost ponudbe je dodatno izboljšal naziv »zelena prestolnica Evrope 2016«, nanj so naslonili vse promocijske aktivnosti tako doma kot v tujini (ibid.). Četudi je v strategiji izražena želja ponudnikov turizma po MICE turizmu, so naravne znamenitosti in ohranjena narava tisti dejavniki, ki Ljubljano ločijo od podobnih destinacij in s katerimi se lažje privabi zelene goste (ibid.). Vključevanje zasebnih lastnikov ozemlja parka je oteženo zaradi razdrobljenosti posestev (Smrekar et al, 2011), kar običajno povzroča spore med deležniki in posledično upočasnjuje razvoj. Smrekar, Erhatic in Šmid Hribar (2011) ugotavljajo, da park potrebuje upravljavca. Mestni svet je 23. maja 2016 odločil, da se koncesija za upravljanje parka podeli JP Snaga (Jankovič, osebna komunikacija, 27. junij 2016). Podjetje bo z upravljanjem predvidoma začelo v drugi polovici leta 2017, ko bo sprejet odlok o podelitvi koncesije, izdana odločba in sklenjena koncesijska pogodba (ibid.). Z določitvijo upravljavca so pričakovane spremembe v zvezi z obiskovanjem parka ter ukrepi za izboljšanje stanja habitatov ogroženih in zavarovanih vrst, ki živijo v parku (ibid.).

V strategiji zapisane priložnosti so povpraševanje po novih, varnih, nemasovnih, cenejših, avtentičnih in trajnostno razvitih destinacijah (Strategija ..., 2014). Od prejetja naziva »zelena prestolnica Evrope 2016« so vse promocijske aktivnosti dobile boljšo usmeritev in naziv je postal rdeča nit trženja destinacije (Predovnik, osebna komunikacija, 16. junij 2016). Po besedah Predovnika (osebna komunikacija, 16. junij 2016) bo naziv in z njim fokus promocijskih aktivnosti ohranjen tudi v prihodnje. Vse promocijske aktivnosti so objavljene na spletu (O zeleni prestolnici, 2016), kar omogoča spletno globalno trženje. Spletno trženje je v današnji informacijski dobi, ko se vse več aktivnosti dogaja prek spleta, priložnost, prepoznana tudi v strategiji

(Strategija..., 2014). Promocija prek spleta ima poleg daljnosežnega razpona tudi neposredne finančne koristi, saj običajno pomeni manjše finančne obremenitve.

Prepoznane nevarnosti so neodprtost države za tuje naložbe, šibek pomen turizma na seznamu prioritet vlade, visoki davki in neustrezna organiziranost turizma na državni ravni (Strategija ..., 2014). Ker celotni park ni v Naturi 2000, je pridobivanje sredstev težje, vendar bo to ena izmed prvih nalog upravljavca (Jankovič, osebna komunikacija, 27. junij 2016), trenutno pa v proračunu MOL-a ni namenskih sredstev za upravljanje parka niti se ne financira iz sredstev EU (ibid.).

PREDNOSTI: – majhna oddaljenost od centra mesta, – varen dostop, – povečano število parkirnih mest, – veliko naravnih in kulturnih znamenitosti, umeščenih v naravno okolje parka, – ponudba trajnostnih programov, – nemasovna, varna, prijetna destinacija, – dovolj nastanitvenih kapacitet v majhni oddaljenosti od parka.	SLABOSTI: – lastniška razdrobljenost posestev v parku, – upočasnen razvoj zaradi slabe komunikacije med deležniki, – odsotnost upravljavca parka, – zanemarjanje parka zaradi izražene želje ponudnikov turističnih storitev po turizmu MICE.
PRILOŽNOSTI: – prejem naziva »zelena prestolnica Evrope 2016«, – boljša usmeritev in rdeča nit trženja, – spletno globalno trženje, – nizki stroški spletnega trženja.	NEVARNOSTI: – neodprtost države za tuje naložbe, – šibek pomen turizma na seznamu prioritet vlade, – visoki davki, – neustrezna organiziranost turizma na državni ravni, – oteženo pridobivanje sredstev EU zaradi delne vključenosti parka v Naturo 2000, – v proračunu MOL-a ni namenskih sredstev za upravljanje parka.

ZAKLJUČEK

Že iz prvih zapisov o krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib v začetku novega veka lahko sklepamo, da je bil že takrat pomembna vrednota mesta Ljubljana, pa vendar se je sčasoma vedno znova spreminjal in prilagajal potrebam obiskovalcev. V njem lahko vsak obiskovalec najde nekaj zase, saj ponuja toliko različnih elementov, da bi lahko bil glavni predstavnik slogana »Turizem za vse«, ki ga nosilci razvoja turizma uporabljajo za promocijo turizma v Ljubljani in je tudi zapisan v Strategiji razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana 2014–2020. Turistične agencije ga vključujejo v svojo ponudbo, vendar zelo redko kot celoto, večina izrablja le najbolj izpostavljene elemente. Nekateri deli parka so slabše zastopani, kar lahko prepoznamo kot priložnost, vendar le v okviru razvoja trajnostnih aktivnosti.

V parku je v preteklosti delovalo mnogo umetnikov in znanstvenikov ter drugih zgodovinsko znanih oseb, izmed katerih jih je precej v njem pustilo neoporekljivi pečat. Park se je zaradi njih še bolj premišljeno razvijal in rasel, zaradi česar ima danes tako pomembno vlogo v očeh vseh vpletenih deležnikov in obiskovalcev.

Infrastruktura parka je večinoma dobro urejena, prepoznane slabosti pa se bolj ali manj dosledno izboljšuje. Po začetku delovanja upravljavca pričakujemo na tem področju še dodatne pozitivne spremembe. Upravljavca bo moral ob nastopu svoje funkcije v skladu z aktualno strategijo trajnostno urejati prostor, skrbeti za ohranjanje flore in favne ter usklajevati vse deležnike, ki so povezani z delovanjem parka.

Financiranje parka še ni optimalno urejeno, saj kljub možnostim pridobitve evropskih sredstev teh še ne koristijo. Le s povečanimi finančnimi prilivi bo park lahko zaživel v izboljšani podobi, deloval še bolj trajnostno in prinašal večje koristi.

Kljub slabi zastopanosti parka TRŠ v aktualnih strateških turističnih dokumentih Slovenije in Ljubljane pa sem z intervjujem ugotovila, da v Zavodu Turizem intenzivno delujejo v smeri izboljševanja in dopolnjevanja trajnostne ponudbe parka. Zavedajo se njegove osrednje vloge v ponudbi zelenih površin v Ljubljani, zato s ponosom in poudarjenim varovalnim čutom skrbijo za integrirano, trajnostno in butično ponudbo v

njem. Za razliko od nekdanjih, le v dobiček usmerjenih ustanov so po mojem mnenju že močno razvili novodoben trajnostni pristop in ponudbo prilagodili vse večji skupini osveščenih obiskovalcev parka. Zaradi tega je pričakovati tudi vedno več zadovoljnih turistov, za katere predvidevam, da se bodo še bolj pogosto vračali.

Z nadaljnjim trajnostnim razvojem, kakršnemu sledijo danes, z zmanjševanjem prepoznanih slabosti in s krepitvijo prepoznanih prednosti parku napovedujem lepo in zeleno prihodnost. Njegova vloga osrednjega parka prestolnice naj se ohranja in povečuje, z zmernostjo in premišljenim razvojem pa naj se park ohranja tako za nas kot za prihodnje generacije.

SEZNAM UPORABLJENIH VIROV

Berginc, M. (2006). Vloga države pri spodbujanju in omejevanju turističnega razvoja v zavarovanih območjih. *Turizem v zavarovanih območjih*, (20), 5-8.

Drexhage, J. in Murphy, D. (2010). *Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012*. Pridobljeno 30.04.2016 iz http://www.un.org/wcm/webdav/site/climatechange/shared/gsp/docs/GSP1-6_Background%20on%20Sustainable%20Devt.pdf

European Environment Agency. (2016). Pridobljeno 25.06.2016 iz <http://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/protected-areas/facts-and-figures/number-and-size-of-protected-areas-1>

Fien, J., Calder, M. in White, C. (2010). *Teaching and learning for a sustainable future*. Pridobljeno 30.05.2016 iz <http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/themec/mod16.html>

Galič, L. (2013). *Analiza indikatorjev trajnostnega razvoja Turističnega razvoja na primeru Slovenije* (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.

Godrey, K. in Clarke, J. (2005). *The tourism development handbook*. London: Thomson.

Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook. (2004). Pridobljeno 01.05.2016 iz <http://www.adriaticgreenet.org/icareforeurope/wp-content/uploads/2013/11/Indicators-of-Sustainable-Development-for-Tourism-Destinations-A-Guide-Book-by-UNWTO.pdf>

Jurinčič, I. (2009). *Nosilna zmogljivost Slovenske Istre za turizem*. Portorož: UP FTŠ Turistica; Ljubljana: Javna agencija za knjigo RS.

Mavri, R. (2014). *Nosilne zmogljivosti zavarovanih območij v Sloveniji*. Pridobljeno 30.04.2016 iz <http://www.bc-naklo.si/uploads/media/33-Mavri-Z.pdf210>

Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Mikuš, T. (2006). *Stanje in perspektive krajinskih parkov v Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Natura 2000. (2007). Pridobljeno 20.05.2016 iz <http://www.natura2000.si/index.php?id=18>

O zeleni prestolnici. (2016). Pridobljeno 25.04.2016 iz <http://www.ljubljana.si/si/zelena-prestolnica/o-zeleni-prestolnici/>

Odlok o Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. (2015). *Uradni list Republike Slovenije*, št.????

Parki v Sloveniji. (2006). Pridobljeno 21.05.2016 iz http://www.parki.mop.gov.si/prosp_parki_slo.pdf

Plut, D. (2006). Zavarovana območja in turistični napredek Slovenije. *Turizem v zavarovanih območjih*, (20), 9-16.

Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem za trajnostne destinacije. (2013). Pridobljeno iz http://www.slovenia.info/pictures/TB_board/attachments_1/2014/eu_toolkit_indicators_sl_17901.pdf

Report of the World Commission on Environment and Development (WCED): Our Common Future. (1987). Pridobljeno 01.05.2016 iz <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Sirše, J. (2004). *Slovenski sonaravni turizem v jutrišnji luči*. V Lah, A. (Ur.), *Sonaravno uravnotežen razvoj Slovenije (štev. 11)* (str. 121-125). Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.

Smrekar, A., Erhatic, B., Šmid Hribar, M. (2011) *Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib*. Pridobljeno iz <https://books.google.si/books?id=d7zIVO9ICO8C&printsec=frontcover&q=krajinski+park+tivoli+ro%C5%BEnik+in+%C5%A1i%C5%A1enski+hrib&hl=en>

<http://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/&sa=X&ved=0ahUKEwi-3J-Jx4bMAhVFOpoKHd2pAJkQ6AEIGzAA#v=onepage&q=krajinski%20park%20tivol%20ro%C5%BEnik%20in%20%C5%A1i%C5%A1enski%20hrib&f=false>

Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljane za obdobje 2014-2020. (2014). Pridobljeno 13.05.2016 iz <file:///C:/Users/Uporabnik/Desktop/strategija-2014-2020.pdf>

Strategija za razvoj slovenskega turizma 2012-2016. (2012). Pridobljeno 13.05.2016 iz file:///C:/Users/Uporabnik/Desktop/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012_14561%2012-2016-slovenija.pdf

Priročnik za sistem kazalnikov za evropski turizem. (2013). Pridobljeno 6.11.2016 iz http://www.slovenia.info/pictures/TB_board/atachments_1/2014/eu_toolkit_indicators_sl_17901.pdf

Protected Planet. (2014). Pridobljeno 20.06.2016 iz <http://blog.protectedplanet.net/post/102481051829/2014-united-nations-list-of-protected-areas>

Vrezec, A., Ambrožič, Š. in Kapla, A. (30.04.2013). Ljubljanski Tivoli že dolgo ni samo mestni park. *Delo*. Pridobljeno 26.06.2016 iz http://www.delo.si/druzba/znanost/ljubljanski-tivoli-ze-dolgo-ni-samo-mestni-park_1.html

Zakon o ohranjanju narave. (2004). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 96.

Zakon o spodbujanju razvoja turizma. (2004). *Uradni list republike Slovenije*, št. 2/04.

Zakon o varstvu kulturne dediščine. (2008). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 16/08.

Zavarovana območja. (2016). Pridobljeno 22.05.2016 iz <http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/>

Zavod Turizem Ljubljana. (2016). Pridobljeno 20.06.2016 iz <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/>

PRILOGE

Priloga 1: Seznam anketiranih turističnih agencij

1. ABC RENT A CAR d.o.o.

Oddelek za turizem

Celovška cesta 268

e-mail: abc-tourism@europcar.si

2. A-DMC Nikaia - incoming DMC

Kotnikova 5

e-mail: nikaia@nikaia.si

3. Atur Travel d.o.o.

Cesta 24. junija 25

e-mail: info@atur-travel.com

4. CMT D.O.O.

Šmartinska cesta 152

e-mail: hugo.baus@siol.net

5. FANIANI SKUPINA d.o.o.

Gospodsvetska cesta 5

e-mail: operations@earthalacarte.com

6. INES TOURS d.o.o.

Gallusovo nabrežje 7

e-mail: info@ines-tours.si

7. KOMPAS d.d.

Pražakova 4

e-mail: incoming@kompas.si

8. LIBERTY INTERNATIONAL ADRIATIC

Dunajska cesta 109

e-mail: adriatic@liberty-int.com

9. PALMA TOUR OPERATOR & DMC

Verovškova 55a

e-mail: incoming@palma.si

10. PROMET T&T d.o.o.

Celovška 73

e-mail: info@promet-tt.si

11. AGENCIJA RENEE d.o.o.

Rožna dolina cesta XVII/15

e-mail: info@renee.si

12. ROUNDABOUT TRAVEL (TJ's d.o.o.)

Pot Draga Jakopiča 6

e-mail: info@roundabout.si

13. SAJKO TURIZEM d.o.o.

Wolfova 10a

e-mail: info@discover-slovenia.si

14. TREK TREK - udobne avanture

Kersnikova 5

e-mail: info@trektrek.si

15. TRIPSLOVENIA/turistična agencija FINA/FINA travel agency

Tbilisijska ulica 59

e-mail: info@tafina.si

16. ŽIDANA MARELA d.o.o., Incoming Travel Agency

A creative travel and event company

Vrhovci c. 28/X

e-mail: enjoy@slovenian-evening.com

Priloga 2: Anketa

Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib skozi oči turističnih agencij
--

Število vprašanj: 12

Avtor: Zala

Dne: 20.04.2016

Opis:

Spoštovani! Moje ime je Zala Krbavčič Gumilar in sem študentka Fakultete za turistične študije-Turistica Portorož. Ker pišem zaključni projekt z naslovom "Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib kot zelena vrednota mesta Ljubljana", v katerem bom ugotavljala tudi vključenost krajinskega parka v turistično ponudbo mesta Ljubljana, Vas prosim za sodelovanje pri krajši anketi. Anketa je anonimna, podatki v njej pa bodo uporabljeni zgolj za analizo.

1 - Ali vaša agencija ponuja vodene izlete po mestu Ljubljana?

☐
☐

Da
Ne

2 - Ali turiste vodite v katere od naštetih zelenih površin v Ljubljani?
Možnih je več odgovorov

☐	V	krajinski park Tivoli,	Rožnik in	Šišenski hrib (TRŠ)
☐	V	regionalni park	Ljubljansko	barje
☐		Na	hrib	Golovec
☐	Na	Grajski grič z	Ljubljanskim	gradom
☐	V	manjše parke v središču mesta	(Kongresni park, Argentinski park	ipd.)

3 - Koliko časa se pri vodenem ogledu s turisti predvidoma zadržite v parku TRŠ?

☐	Manj	kot	1	uro
☐		Od	1-3	ure
☐		Od	3-5	ur
☐	Več	kot	5	ur

4 - Katere znamenitosti parka TRŠ največkrat izpostavite turistom?
Možnih je več odgovorov

☐	Jakopičevo	sprehajališče	in	druge	sprehajalne	poti
☐	Cekinov		in		Tivolski	grad
☐	Kulturne	spomenike		(kipe	in	fontane)
☐	Botanični	vrt		in		rastlinjak
☐		Zoološki				park
☐		Športne				objekte
☐						Drugo:

5 - Kako bi ocenili kvaliteto naslednjih tipov ponudbe parka TRŠ?

	odlično	dobro	zadovoljivo	ni zadovoljivo	je ni
Gostinske ponudbe	☐	☐	☐	☐	☐
Nastanitvenih zmogljivosti	☐	☐	☐	☐	☐
Športnih zmogljivosti	☐	☐	☐	☐	☐
Prostočasnih aktivnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Izobraževalnih vsebin	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivnosti za otroke	☐	☐	☐	☐	☐

6 - Katere od naslednjih ponudb bi po vašem mnenju morali izboljšati v parku TRŠ?

Možnih je več odgovorov

☐	Gostinsko	ponudbo
☐	Izobraževalne	vsebine
☐	Športne	vsebine
☐	Vsebine	prostočasnih aktivnosti
☐	Vsebine	za predšolske otroke

7 - Katere od naslednjih vsebin bi dodali v ponudbo parka TRŠ?

Možnih je več odgovorov

☐	Nastanitvene	obrate
☐	Ponudbo	hrane
☐	Prodajo	spominkov
☐	Premično	prodajo sladoleda in
☐		Drugo:

8 - Kako bi ocenili naslednje sestavine parka:

	zelo urejeno	delno urejeno	ni urejeno
Usmerjevalne table	☐	☐	☐
Table z izobraževalnimi vsebinami	☐	☐	☐
Športna infrastruktura	☐	☐	☐
Otroška igrišča	☐	☐	☐
Urejenost cvetličnih nasadov in zelenic	☐	☐	☐
Koši za smeti	☐	☐	☐

9 - Ali veste, da je Ljubljana je letos nagrajena z nazivom "Zelena prestolnica Evrope 2016"?

☐
☐

da
ne

10 - Ali vam naziv Zelena prestolnica Evrope predstavlja priložnost za tržne namene?

☐
☐
☐
☐

Da, ga že vključujemo v promocijo naše ponudbe
Da, vendar ga še nismo vključili v promocijo naše ponudbe
Ne, se ne ujema z našim programom
Ne, ker:

11 - Kakšni so vaši načrti glede vključevanja "zelenih" vsebin v vašo ponudbo?

12 - Kakšni so vaši načrti v prihodnosti glede vključevanja vsebin krajinskega parka TRŠ v vašo ponudbo?

Priloga 3: Intervju

Lep pozdrav. Moje ime je Zala Krbavčič Gumilar in sem študentka UP FTŠ Turistica. Ker moj zaključni projekt z naslovom »KP TRŠ kot zelena vrednota mesta Ljubljana« sloni na konceptu trajnostnega turizma, sem se odločila za intervju, ki bo dodatno osvetlil pogled s strani nosilcev turizma v Ljubljani. Intervju poteka na zavodu Turizem Ljubljana, kjer govorim z gospodom mag. Mitjo Predovnik, pomočnikom direktorice.

Turizem Ljubljana

Krekov trg 10, 1000 Ljubljana, Slovenija

T 01 306 45 82

M 031 554 577

E mitja.predovnik@visitljubljana.si

1. Naj začnem s prestižnim nazivom, s katerim se letos ponaša Ljubljana, to je »*zelena prestolnica Evrope 2016*«. Kako bi ocenili, da je ta naziv izboljšal trženje Ljubljane kot kakovostne turistične destinacije?
2. V strategiji razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014-2020 je ugotovljeno, da je izmed vseh sestavin turizma najboljše ocenjeno naravno okolje in kulturna dediščina. Kako se po vašem mnenju to odraža razvoju turizma v Ljubljani? (prednost)
3. Kako je v ponudbo vključen park TRŠ?
4. Park TRŠ je zavarovan kot krajinski park in s sistemom Natura 2000. EU omogoča več načinov pridobitve sredstev za financiranje zavarovanih območij. Ali park TRŠ izkorišča ta sredstva? (Kolikšen del parka je financiran s strani EU?)(priložnost?)
5. Park TRŠ ima po raziskavah zavoda Antona Melika, narejenih leta 2011, 1,750 000 obiskovalcev letno kar ga uvršča med bolj obiskane parke v Sloveniji. Kako ocenjujete trenutno stanje, ali park potrebuje razvoj dodatnih turističnih dejavnosti?(priložnost)
6. V isti raziskavi je bilo ugotovljeno pomanjkanje parkirnih mest. Ali se načrtujejo izboljšave na tem področju? (slabost)
7. Npr. Po besedah gospe Marjane Jankovič iz mestne uprave, oddelek za varstvo okolja, se v parku načrtujejo nastanitvene kapacitete. Trenutno le teh v parku ni. Opažate povpraševanje po nastanitvenih kapacitetah v parku? (slabost)
8. Že več let se za park TRŠ išče upravljalca parka. Zakaj upravljalca še ni? (Mi lahko poveste kdaj bo upravljalec parka določen?) (slabost)
9. Kakšni so načrti za prihodnji trajnostni razvoj parka TRŠ?